

Palveluasumisen asiakasmaksujen uudistusnäkymät

**Sosiaali- ja terveydenhuollon maksut
– ongelmia ja uudistusnäkymiä
SSOS:n yleisötilaisuus**

Emmi Koiranen

26.9.2013

Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman kirjaus

- asiakasmaksujärjestelmän kehittämistä jatketaan, jotta sosiaali- ja terveydenhuollon maksut eivät muodostuisi palvelujen käytön esteeksi
- palveluasumisen maksuja uudistetaan sosiaali- ja terveysministeriön työryhmän ehdotusten pohjalta siten, että kunnan järjestämisvastuulla oleviin asumispalveluihin säädetään valtakunnallisesti yhdenmukaiset asiakasmaksujen määräytymisperusteet
- yhtenäistetään tehostetun palveluasumisen maksut ja säädetään niin sanottu vähimmäiskäyttövara

Hallitusohjelmakirjauksen toimeenpano

- sosiaali- ja terveysministeriö on 7.1.2013 asettanut kunnan järjestämisvastuulla olevan palveluasumisen asiakasmaksuja koskevaa säädösvalmistelua tukevan työryhmän
- työryhmän toimikausi vuoden 2013 loppuun
- työryhmän tavoitteena on aikaansaada ehdotukset palveluasumisen asiakasmaksuja koskeviksi säädöksiksi
- lisäksi työryhmä valmistelee työsuunnitelman maksukattoa sekä säädösten kokoamista samaan lakiin koskevien uudistusten toimeenpanolle

Palveluasumisen maksujen uudistaminen: tavoitteet

- tuetaan kotona asumista, asumisen ja palvelun erottaminen
- laitoshoidon viimesijaisuus, avohoidon korostaminen
- asiakkaan yksilölliset, tarpeisiin vastaavat palvelut, asiakkaan valinnanvapaus
- maksujen kohtuullisuus
- alueellinen yhdenvertaisuus
- hallinnollinen tehokkuus

Palveluasumisen maksujen uudistaminen: tavoitteet

- uuden järjestelmän läpinäkyvyys, selkeys ja ymmärrettävyys
- maksujärjestelmä ei saa ohjata palvelujen epätarkoituksenmukaiseen käyttöön tai maksuilla ”kikkailuun”
- uudistus ei saa aiheuttaa toimeentulotukimenojen kasvua
- palvelun tarpeen muuttuessa asiakkaan tulisi voida siirtyä joustavasti palvelumuodosta toiseen

Nykytila: kotona annettava palvelu

- sosiaalihuoltolain 20 §:n mukaan *kotipalveluilla* tarkoitetaan asumiseen, henkilökohtaiseen hoivaan ja huolenpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen sekä muuhun tavanomaiseen ja totunnaiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista
- sosiaalihuoltoasetuksen 9 §:n mukaan kotipalveluina järjestetään 1) kodinhoitajan tai kotiavustajan antamaa kodissa tapahtuvaa yksilön ja perheen työapua, henkilökohtaista huolenpitoa ja tukemista; sekä 2) tukipalveluja, kuten ateria-, vaatehuolto-, kylvetys-, siivous-, kuljetus-, saattaja- sekä sosiaalista kanssakäymistä edistäviä palveluita

Nykytila: kotona annettava palvelu

- sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen (jälj. *asiakasmaksuasetus*) 3 §: jatkuvasti ja säännöllisesti annetusta kotisairaanhoidosta ja kotipalvelusta (pl. tukipalvelut) voidaan periä palvelun laadun ja määrän, palvelun käyttäjän maksukyvyn sekä perheen koon mukaan määräytyvä kohtuullinen kuukausimaksu
- asutaan kotona ja saadaan palveluja kotiin
- maksuprosentit ja tulorajat asiakasmaksuasetuksessa
- kuntien välillä vaihtelua

Nykytila:

sosiaalihuoltolain mukainen asumispalvelu

- sosiaalihuoltolain 22 §:n mukaan *asumispalveluilla* tarkoitetaan palvelu- ja tukiasumisen järjestämistä
- sosiaalihuoltolain 23 §:n mukaan asumispalveluja annetaan henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee apua tai tukea asunnon tai asumisensa järjestämisessä
- sosiaalihuoltoasetuksen 10 §:n mukaan asumispalveluja järjestetään palveluasunnoissa ja tukiasunnoissa, joissa henkilön itsenäistä asumista tai siirtymistä itsenäiseen asumiseen tuetaan sosiaalityöllä ja muilla sosiaalipalveluilla

Nykytila: palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen

- palveluasumista voidaan järjestää sosiaalihuoltolain sekä vammaispalvelulain ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain nojalla
- työryhmän toimeksianto: sosiaalihuoltolain mukaisen palveluasumisen maksut
- sosiaalihuoltolain mukaista palveluasumista voidaan järjestää mm. vanhuksille, vammaisille, päihde- ja mielenterveyskuntoutujille
- avohoitoa
- palvelu- ja hoitosuunnitelma

Nykytila: palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen

- palveluasumisen käsitteestä ei yhtenäistä määritelmää
- tehostettu palveluasuminen ympärivuorokautista
- asiakasmaksuista ei erityissäännöksiä
 - maksetaan kunnan tai muun asumispalvelun järjestäjän hinnan mukaan
 - tulosidonnaisuus, vuokra
 - ei määritelty tuloista tehtäviä vähennyksiä eikä vähimmäiskäyttövaraa

Nykytila: palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen

- palveluasumisella tarkoitetaan yleensä kokonaisuutta, joka sisältää asunnon ja siihen liittyvät palvelut
- mitkä palvelut kuuluvat kunnan järjestämisvastuulle?
- hoiva ja hoito, ateriapalvelut, tukipalvelut
- palvelujärjestelmä kehittynyt maksujärjestelmää nopeammin
- kuntien välillä suurta vaihtelua, yksittäisen asiakkaan kohdalla maksut voivat olla kohtuuttomia

Palveluasumisen järjestäminen

- Kunta voi järjestää palveluasumisen:
 - omana toimintana
 - ostopalveluna
 - antamalla asiakkaalle palvelusetelin

Ongelmia

- kotipalvelun pilkkominen erillisiksi tukipalveluiksi -> lisämaksuja niin kotona annettavan palvelun kuin palveluasumisen maksun lisäksi
- eri maksuperusteet esimerkiksi kotipalvelussa, palveluasumisessa ja laitospalvelussa vaikeuttavat joustavaa siirtymistä eri palvelumuotojen välillä
- lisäksi asiakasmaksuja koskevat perusongelmat liittyvät palvelujen maksulainsäädännön vaikeaselkoisuuteen ja tulkinnanvaraisuuteen

Uudistusnäkymät

- työryhmä ehdottaa: lähdetään jalostamaan avopalvelujen maksuperusteista (vrt. laitoshoido)
- työryhmä ehdottaa: samanlainen maksumalli aina kotihoidosta tehostettuun palveluasumiseen
 - sekä kotihoidon että palveluasumisen maksut yhtenäistetään lineaarisen maksumallin mukaisesti; maksuprosentti määräytyy palveluun käytettyjen tuntien mukaan
 - vähimmäiskäyttövara
- työryhmä ehdottaa: tukipalvelut maksuun mukaan pl. ateriapalvelu, kuljetuspalvelu, turvapalvelu, ym.?

Uudistusnäkymät

- tulokäsitteet pyritään uudistamaan soveltuvin osin
 - ei puututa periaatteellisella tasolla esim. varallisuuteen
 - bruttotulokäsite
- vähimmäiskäyttövaran suuruus?
 - työryhmä ehdottaa: käyttövarasäntely koskisi myös kotihoitoa

Uudistuksen vaikutuksia

- sama maksu kautta linjan lukuun ottamatta laitoshoidoa
- tilanne jossa laitos muutetaan palveluasumisen yksiköksi, ei saisi johtaa asiakkaan kannalta maksun kohtuuttomaan nousuun
- käyttövara
- tavoitteena ei ole merkittävästi muuttaa kuntien maksukertymää
- malli asiakkaan kannalta edullinen
- yhdenmukaiset maksuperusteet lisäävät hallinnollista tehokkuutta

Uudistuksen aikataulu

- riippuvainen mm. uuden sosiaalihuoltolain valmistumisesta
- ei riittävästi tietoa nykytilasta
- HE lausunnolle vuodenvaihteessa?